

บทที่ 5 บทสรุป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้อาจจะสรุปได้ว่า แต่เดิมบริเวณเมืองเก่าลพบุรีคงจะมีขนาดเป็นเมืองชั้นรองของกลุ่มเมืองในเขตลุ่มแม่น้ำลพบุรี ซึ่งหมายรวมถึงแขนงลำน้ำต่างๆที่ยังปรากฏร่องรอยเหลืออยู่ในปัจจุบัน และสูญหายไปจนหมดสิ้นแล้ว เนื่องจากลพบุรี หรือ “ละโว้” คงจะเป็นเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ในช่วงร่วมสมัยกับที่วัฒนธรรมแบบทวารวดีรุ่งเรืองอยู่ในบริเวณพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย จึงไม่ได้มีการสะสมลำดับพัฒนาการทางสังคมมาอย่างยาวนานตั้งแต่ในช่วงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายเช่นเดียวกับกลุ่มเครือข่ายเมืองในบริเวณใกล้เคียง เช่น พรหมทิน หรือจันเสน

ต่อมาในช่วงพุทธศตวรรษที่ 15 ได้ปรากฏหลักฐานของกลุ่มงานศิลปกรรมอย่างเขมร โดยมีตัวอย่างที่สำคัญคือ ปราสาทปรางค์แขก ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับหลักฐานอื่นๆที่พบทั้งจารึกในวัฒนธรรมเขมร และการคลี่คลายลงของวัฒนธรรมอย่างทวารวดีที่เมืองละโว้ในช่วงเวลาดังกล่าว การปรากฏขึ้นของวัฒนธรรมเขมรที่เขตเมืองเก่าลพบุรีคงจะสัมพันธ์กับการก่อตัวของเมืองยโสธรปุระ หรือเมืองพระนคร ที่น่าจะมีอำนาจการปกครองแบบรวมศูนย์ ละโว้คงจะถูกปรับฐานะเป็นเมืองสถานีทางการค้าทางทิศตะวันตกของอาณาจักรกัมพูชา โดยมีผู้ปกครองที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มเครือข่ายชนชั้นนำในวัฒนธรรมเขมรในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

สภาพการณ์เช่นนี้คงยังทรงตัวอยู่จนสิ้นพุทธศตวรรษที่ 16 จนกระทั่งวัฒนธรรมทวารวดีหมดบทบาทลงในเขตพื้นที่บริเวณภาคกลางของประเทศไทยในช่วงพุทธศตวรรษที่ 17 หลักฐานอำนาจการปกครองของเขมรจากเมืองพระนครก็ปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนในเมืองละโว้ โดยเฉพาะในรัชสมัยของพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 ตรงกับช่วงศิลปะแบบนครวัด ซึ่งปรากฏหลักฐานประเภทงานศิลปกรรมอยู่มากในเขตพื้นที่เมืองเก่าลพบุรี และบริเวณใกล้เคียง

ถึงแม้ว่าจะปรากฏหลักฐานที่อาจจะบ่งชี้ถึงความพยายามของละโว้ในการแยกตัวเป็นอิสระทางการเมืองจากอำนาจเขมรอยู่หลายครั้งในช่วงระยะเวลานั้น แต่ก็ไม่อาจจะปฏิเสธได้เลยว่ารูปแบบของชิ้นงานศิลปกรรมในช่วงเวลาดังกล่าวที่หลงเหลือหลักฐานอยู่จนกระทั่งถึงปัจจุบันนั้นแสดงให้เห็นถึงความนิยมในสุนทรียภาพแบบเขมรอย่างเด่นชัด

หลักฐานของงานช่างเขมรในเขตพื้นที่เมืองเก่านี้ปรากฏชัดที่สุดในช่วงรัชสมัยของพระเจ้าสุริยวรมันที่ 7 ตรงกับสมัยที่นิยมศิลปะแบบบายอน ดังปรากฏมีหลักฐานเป็นจำนวนมาก ที่สำคัญได้แก่ ปราสาทพระปรางค์สามยอด และปราสาทวัดซาก อย่างไรก็ตามรูปแบบของงานที่ปรากฏอยู่สะท้อนให้เห็นถึงฝีมือช่างอย่างพื้นเมืองที่พยายามลอกเลียนแบบอย่างของศิลปะเขมรแท้ในเมืองพระนคร จึงแสดงให้เห็นถึงความนิยมของชนชั้นปกครองมากกว่าการเคลื่อนย้ายตัวของกลุ่มช่าง

อนึ่ง รูปแบบของงานศิลปกรรมตามรสนิยมอย่างเขมรที่ปรากฏอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดลพบุรีนี้สามารถเทียบเคียงได้กับลำดับพัฒนาการทางงานช่างของเขมรในเมืองพระนครได้เป็นอย่างดี แต่อาจจะมีรายละเอียดบางประการที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละท้องถิ่นเท่านั้น

ภายหลังจากที่อาณาจักรเขมรแห่งเมืองพระนครหมดอำนาจลง ละโว้คงจะมีสถานภาพเป็นเมืองอิสระที่ยังคงแบบแผนของงานช่างอย่างเขมรอยู่มาก รูปแบบของงานศิลปกรรมเหล่านี้จะตกทอดและพัฒนาต่อไปเป็นพื้นฐานสำคัญให้กับช่วงศิลปะแบบอยุธยาตอนต้น โดยมีระยะเวลาการพักตัวที่สำคัญอยู่ในเขตพื้นที่เมืองเก่าลพบุรีโดยเฉพาะกลุ่มเจดีย์ในระยะแรกสร้างที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ ลพบุรี ในช่วงก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยา ดังจะติดตามได้ในงานวิจัยลำดับถัดไปของชุดงานวิจัยนี้